

Дідик Наталія Михайлівна,
*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології освіти
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка*

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У час соціально-економічних змін актуальним є формування компетентнісного педагога із професійно значущими характеристиками. Формування педагога починається у закладі вищої освіти і вирішальну роль при цьому відіграють педагогічні методи та форми його професійної підготовки. Ефективним для формування професійних компетентностей майбутнього педагога є інноваційні методи, що активізують професійне мислення.

До інноваційних технологій професійної підготовки педагога належать інтерактивні технології навчання, що засновані на суб'єкт-суб'єктній взаємодії. На думку Т. Войцях, Т. Журавель, Т. Лях, І. Мельничук та ін., інтерактивні технології навчання є найбільш ефективними для засвоєння знань і набуття досвіду педагогічної взаємодії. До інтерактивних педагогічних методів належать методи навчання, які організують процес соціальної взаємодії, на підставі якого в учасників виникають нові знання, уміння й навички, що сформувався безпосередньо в ході цього процесу або стали його результатом [1; 3].

І. Мельничук вважає, що використання засобів інтерактивних технологій спрямовується на створення ситуацій успіху, мисленнєвої діяльності, смислотворчості, активної міжсуб'єктної взаємодії, свободи вибору, рефлексії, високого рівня емоційності, інтересу, професійної мотивації та передбачає: реалізацію комплексу науково обґрунтованих педагогічних дій, спрямованих на організацію спеціальних інтерактивних форм проведення занять, використання інтерактивних методів навчання, що сприятиме реалізації педагогічних умов професійної підготовки майбутніх працівників [3, с. 21].

Навчатися за інтерактивними методами («inter» – взаємний, «act» – діяти) означає взаємодіяти, бути у режимі бесіди, діалогу з кимсь. І. Мельничук зауважує, що інтерактивне навчання – педагогічний процес, що є сукупністю закономірних, послідовних активних взаємодій викладача та студентів на основі використання засобів інтерактивних технологій і спрямовується на стимулювання природної активності майбутніх фахівців (розумової, емоційної, соціальної) у практичній діяльності – спочатку в умовах професійної підготовки, а в майбутньому – в умовах виконання професійних функцій [3, с. 21].

Основою інтерактивного підходу є інтерактивні вправи і завдання, які виконують учасники. Головна особливість інтерактивних вправ і завдань в

тому, що вони спрямовані не лише на закріплення вивченого матеріалу, як на вивчення нового. Види інтерактивних вправ та завдань: творчі завдання; робота у малих групах; навчальні ігри (рольові, імітації, ділові та навчальні ігри); використання суспільних ресурсів (запрошення спеціаліста, екскурсії); соціальні проєкти та інші позааудиторні методи навчання (змагання, радіо та газети, фільми, спектаклі, виставки, презентації, пісні, казки); розминки («айсбрейкери», «руханки»); робота учасника у ролі ведучого групи (методика «рівний – рівному»); обговорення складних та дискусійних питань і проблем (шкала переконань, проєктивні техніки, «один – вдвох – усі разом», «зміни позицію», «каруселі», дискусія в стилі телевізійного ток-шоу, дебати, симпозіум); розв'язання проблем («дерево рішень», «мозковий штурм», «аналіз казусів», «переговори та медіація») тощо.

До інтерактивних технологій належать ігрові технології. І. Мельничук вважає, що ігрові технології є основною складовою навчальних тренінгів як комплексного засобу інтерактивних технологій, у якому реалізуються необхідні умови розвитку особистісного і фахового зростання майбутніх педагогів [3, с. 22]. На думку Т. Войцях, ігрова технологія – це сукупність способів, дій, форм і методів ігрової діяльності в умовах ситуацій, спрямованих на встановлення, збереження чи поліпшення соціального функціонування об'єкта, сприяння саморозвитку особистості, реалізації її творчого потенціалу, здібностей, задатків, а також на відтворення та засвоєння громадського досвіду, у якому складається і вдосконалюється самоконтроль [1, с. 51]. Ігрові технології є складовою педагогічних технологій і пов'язані з ігровою формою взаємодії педагога й учнів шляхом реалізації певного сюжету (гри, казки, спектаклю, ділового спілкування). При цьому освітні завдання залишаються частиною гри [1, с. 50].

За словами Т. В. Войцях, інтерактивні ігри є різновидом складних ігор [1, с. 28]. Основне їх завдання – створення умов для знаходження учасниками нового значущого досвіду соціальної поведінки, що допоможе їм розібратися в різних життєвих ситуаціях, із розумінням й аналізом яких були певні труднощі. Різновид інтерактивних ігор - настільні профілактичні ігри, спрямовані на профілактику негативних явищ в освітньому середовищі та формування моделей безпечної відповідальної поведінки в ситуаціях ризику [1, с. 44].

Ігрові технології можна поділити на ділові ігри, соціально-психологічні ігри, психологічні ігри, просвітницько-профілактичні ігри та ін. Наприклад, пропонуємо для застосування у професійній підготовці педагогів такі настільні соціально-профілактичні ігри: для попередження девіантної поведінки учнів («Фото-фішка», «Крок за кроком», «Володар кілець»); профілактика насильства і булінгу в освітньому закладі (просвітницько-профілактичні настільні карткові ігри «Стоп – насильству!», «Коло безпеки»); вивчення соціальних прав через освіту з прав людини (застосування навчальної гри для молоді для «Країна гідності»); для вивчення особливостей педагогічної роботи з учнями з особливими освітніми потребами (гра Г. Хорна «Звичайні сім'ї – незвичайні діти») та ін.

Інноваційним інтерактивним методом є арт-педагогіка, яка є педагогічним напрямом арт-терапії. Артпедагогіку як інноваційну педагогічну технологію вивчали: О. Деркач, Т. М. Руденька, Н. Ю. Сергєєва, О. С. Шульженко, Н. Шумакова та ін. Арт-педагогіка – інноваційний педагогічний напрям, який з'явився у середині минулого століття, що об'єднує арт-терапію і навчання [1, с. 19]. Цілі арт-педагогіки – пошук, розробка та впровадження засобів, методів і технологій, які сприяють більш якісному та ефективному навчанню та вихованню, такі заняття мають значний розвиваючий ефект.

О. Деркач зауважує, що арт-педагогіка – педагогічний напрям арт-терапії, що визначається як інноваційна, особистісно зорієнтована технологія розвитку дітей та молоді у контексті системи «природа-особистість-культура-соціум» шляхом організації їх конструктивного поєднання з мистецтвом у процесі сприймання вже існуючих або створення власних мистецьких творів [2, с. 19]. На думку Т. М. Руденької, «арт-педагогіка – це педагогічна інновація, сутність якої полягає в залученні інформаційних, технологічних, аксіологічних, педагогічних та психологічних ресурсів мистецтва у процесі професійної підготовки фахівців в умовах ступеневої освіти» [4].

Артпедагогічні методи активно застосовуються в закладі вищої освіти як навчально-виховні експериментальні моделі. Арт-педагогіка поєднує у собі методи педагогіки та психології, що стимулюють до креативності, розвитку професійних компетенцій та самореалізації засобами художньої творчості.

На думку О. С. Шульженко, методи арт-педагогіки: спрямовані на уяву; включають ігри-завдання з інформаційним матеріалом; передбачають спільну образотворчу діяльність [6, с. 262]. Арт-педагогіка – галузь педагогіки, в межах якої в освітньому процесі використовується художнє мистецтво, музична та театральна педагогіка, а також художня арт-терапія, казкотерапія, фотоколаж та ін. О. В. Сотнікова описує, що арт-педагогіка передбачає тренінгові заняття із застосуванням спільної художньо-творчої діяльності [5]. Матеріалами для проведення занять є: олівці, матеріали, крейда, фарби, пензлі, папір, картон, клей, ножиці, нитки, пластилін, глина та ін. Цікавим для майбутніх фахівців є створення відеопрезентацій та колажів на професійну тематику («Я – майбутній педагог»), що стимулює до роздумів про майбутній професійний шлях, кроки до досягнення професіоналізму педагога, напрями його професійного зростання.

Отже, до інноваційних технологій професійної підготовки майбутніх педагогів належать: інтерактивні технології, зокрема, ігрові технології, артпедагогіка та ін. Інтерактивні методи організують процес соціальної взаємодії, на підставі якого у здобувачів вищої освіти виникають нові знання, уміння й навички, що сформувалися безпосередньо в ході застосування інтерактивних методів або стали результатом їх використання.

Список використаної літератури

1. Войцях Т. В. Ігрові технології: просвітницько-профілактичні ігри. Київ : Шкільний світ, 2015. 144 с.
2. Енциклопедичний словник з арт-терапії / О.Л. Вознесенська, О.М. Скнар, О.А. Бреусенко-Кузнєцов, О.О. Деркач, Л.В. Мова та ін. Київ : ФОП Назаренко Т.В., 2017. 312 с.
3. Мельничук І. М. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Тернопіль, 2011. 42 с.
4. Руденька Т. М. Арт-педагогіка як інновація сучасної професійно-педагогічної теорії і практики. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія Психолого-педагогічні науки.* 2012. № 4. С. 59–63.
5. Сотнікова О. В. Арт-педагогіка як інноваційна технологія особистісно-орієнтованого навчання та виховання. URL : <https://vseosvita.ua/library/statta-art-pedagogika-ak-innovacijna-tehnologia-osobistisno-orientovanogo-navcanna-ta-vihovanna-17410.html> (дата звернення 12.03.2024)
6. Шульженко О. С. Ефективність використання засобу арт-педагогіки в закладах вищої освіти. *Молодий вчений.* 2019. № 8 (2). С. 260–263.